

ehhez, hogy az újabb nemzedék, az utánpótlás a mostoha iskola-viszonyok miatt messze elmaradt ilyen tekintetben az elődöktől. Hanyatlott műveltségünk, elmaradtak tudományos próbálkozásaink. Már pedig ezek nélkül irányát vesztette a nyelvérzék: nem tudta a helyeset a helytelentől megkülönböztetni.

A szerb nyelv a magyarral ellentétben bámulatos fejlődésről tett tanúságot. Szókincse gyarapodott, fogalomköre tágult, kifejező ereje tisztult és az élet minden megnyilvánulásában vezető helyre küzdötte fel magát.

A német nyelv helyzete változott talán legkevésbé. Lassú, de természetes fejlődése, az irodalmi nyelv mind jobban való terjedése biztosítja továbbra is megbecsült helyét városunk életében.

Ezzel körülbelül fel is vázoltam Becskerek nyelvi képét. Még arról kell említést tennem, hogy míg a szerbek és a németek zártabb egységben szállták meg városunk egy-egy részét, addig a magyarok csupán a külkerületek munkás tömegeivel mutatnak hasonló tömörülést. A belső város háromnyelvű. Ide özönlenek be a szerbek, németek, magyarok, innen lüktet kifelé az élet a bogárhátú kicsi házak felé.

Becskerek harmincezernyi népe: dolgozik, jár, kel, búsul, vígad, sír, nevet. Hajsza ez a boldogulás után s közben a gondolat, a vágy, az akarat, az öröm, a bánat, az élet háromféleképen szakad szavakba, hangokba: *Becskerek beszél!*

Bogárdi József

Gondolatok a képzőművészetről

Ifjú képzőművészet — ifjak képzőművészete

— Művészet — manapság? — legyintett ismerősöm a „materialista”. Ma amikor már minden józan ember belátta, hogy csak két célunk van: a lét és a fajfenntartás. A többi mind smonca. Az eszményi létfenntartásba skatulyázható a technikai és egészségügyi haladás, a tudományok közhasznú része és a szociális kérdések. A fajfenntartásba a Természet ugratott be bennünket ez is tehát inkább az ő célja. De kinek a célja a művészet? Ma, csak a beszámíthatatlan éhenkórászoké. Meg lehet enni egy festményt, vagy szimfóniát, vagy be lehet takarózni velük télen? Nem! A művészetből csak éhenhalni lehet. Tehát nem kell a művészet.

Ó, hányan gondolkodnak így! Milyen nehéz feladat is ezeknek megmagyarázni a művészet létjogosultságát. Hisz ennél is úgy vagyunk, mint az istenhívésnél. Hiába való a magyarázat, bebizonyítani se lehet — érezni kell.

Igaz, hogy a kenyér az első. De ez csak alapföltétele létezésünknek, de nem végcél. És különben is a művészetek közül az irodalom is ábrázoló-művészet egyik legerősebb hangszórója a kenyértelenek sóhajának. De nem ez ad létjogosultságot a művészeinek. Az emberiség egy részének éhezése és elnyomottsága nem normális állapot. A művészet pedig függetlenül minden más mellékkörülménytől minden időkben jogosult, sőt az ember számára elmaradhatatlan. Szabadjon így mondanunk: *A művészet legfőbb jellemzője az embernek.* (Nem a beszéd, nem a háború, nem a szerelem, sőt még nem is a társadalmi osztályharcok, melyek pl. a méhek-nél, hangyáknál is megvannak). Az álatvilágból való kiemelkedésünk kezdetén, a kőkorszakbeli ember barlangjának falain megtaláljuk az első rajzokat (rénszarvas bölény stb.). Kiáltó példája a művészet érdektelen, fölemelő, lelki szükségyszerű voltának és annak, hogy a művészet kezdetén húzhatjuk meg a demarkációs vonalat ember és állat között. Megborzongatóan fenséges lehet egy ilyen évtizedeket lehelő őskori rajz melynél egy messi multban levő idődarabkán átutazó emberösünk megkapaszkodott kissé az anyagba, mit többszázezer emberöltő se pusztíthatott el.

Lehet, hogy Shaw-nál tömörebb gondolatai és szavai voltak az ősi Ádámoknak, varázslatosan szép dalai és táncmozdulatai az Éváknak mégis az egészből csak a művészet ábrázoló ágának a rajznak emlékei maradtak fönt. Ebben áll a képzőművészet különleges fontossága. A természetrajzolásán alapult az ősi irodalom is, mely viszont minden más haladásnak nélkülözhetetlen eszköze volt és lesz. Az egyiptomi jelekre (madár, oroszlán, edények, kéz stb.) gondolunk, melyek évezredek mulva alakultak csak át elvont betűjelekké.

Régi dolog, hogy az egységstől a részleges felé, az egyféléttől a különféle felé haladunk, így természetesen ahogy a rajz az idők folyamán széthasadt irodalomná (jelképes rajzzá), és képzőművészetté, úgy még később a képzőművészet (valamint az irodalom is) alfajokra vált szét.

Igy keletkezett tehát a görögök szobrászata (mint a természet háromkiterjedésű utánzata) és később a középkor festészei; ezek minden időkre maradandó nivó-jelzői az akkori embernek.

Eddig a természet minél hűbb utánzását tartották a művészet céljául, míg később nyilvánvalóvá vált, hogy ez úgyse lehetséges egy bizonyos határon túl. A valódi cél ekkor lett világossá:

A mű nem a természet szolgai utánzása (apszolot azonosat úgyse lehetne adni), hanem a természet mélyebb lelkiségű *átérzésének* lerögzítése, mely azután a szemem keresztül az agyba vezető fordított utat megtéve ugyanazokat a mélyebb átérzéseket (érzés-kompleksumokat) idézi föl a szemlélőben, amelyek a művészt alkotásra ihlették. Rövidebb mondatban: *Ami a művésznél lelki szükséglet, az a műértőnél lelki élvezet.* És csak az a magasabbrendű ember, aki valóban átérzi az igazi művészet szépségét.

A többi semmiféle „materiális világnézet” nem emeli ki a tömegemberek sorából.

*

Ennyit a képzőművészetről általában. Most pedig koordináljuk magunkat térben és időben. Tehát: Vajdaság, 1934.

Leginkább érdekel bennünket a hozzánk legközelebb állók, tehát az ifjúság képzőművészete.

Középiskolai rajzkiállításokon kívül a képzőművészet nyomait látjuk az 1931-ben Szuboticán kiadott „Érettségi album”-ban is. 1934-ig terjedő időben főként ifjúsági lapokban találjuk fiatal tehetségeink munkáit.

Ifjúsági szempontból a közelmúlt adta a legnagyobb képzőművészeti meglepetéseket. Szuboticán sokatigérő zseniális festőtehetséget fedeztek föl. Szentán négy magyar fiú (két szobrász, két festő) rendezett nagyszerű kiállítást. Tehetségük teljes kifejesztésénél az anyagiak képezik a legnagyobb akadályt.

Ezt a nehézséget, mint a múlt számban ismertettük, eddig egy esetben sikerült csak legyőznie, társadalmi segély útján.

Hogy a munka evvel korántsincs befejezve, az nyilvánvaló. Az a pár aranyérc, amit kiemeltek a vajdasági búzamezőkből tündöklő és intő jele a sokatbecsmérelt vidék rejtett értékeinek. Ezeknek a napfényre nem hozott, fölfedezetlen kincseknek a kitermelése és megőrzése végett előbb-utóbb meg kell valósítani az ifjú képzőművészek egyesületét. E munka épp a mi ifjúságunkra vár, mely már nem botorkál céltalanul, hanem tenni akar és tud. A rendes és pártoló tagok toborzásánál bizton számíthatunk a sajtósegítségére és a közönség kialakulóban levő kultúrigénye, valamint az utánpótlás szükségessége szentesíti majd az eszme létjogosultságát. Meg vagyunk győződve, hogy az eredmény mindenki számára meglepően szép lesz.

Nem kell külön méltatnunk az egység erejét és megnyilatkozási formáinak hatásosabb voltát — ez mindenki előtt nyilvánvaló. Tisztán szakmába vágó célszerűségi okokat akarunk csak fölemlíteni.

Munkaidők utáni egyesületi estéken az előadásra fölkért beérkezett művészek, vagy a tagok leghozzáértőbbjei ismertetnék a képzőművészet egyes ágának csinját-bínját, rejtett fogásait, személyes tapasztalataikat.

Az első összejövetelek anyaga természetesen a *rajz* lenne, mely egyrészt az összes képzőművészeti ágak alapjául szolgálna, másrészt elemi tudást adna mindazoknak (iparostól a főiskolásig) akik belátták a rajz általános fontosságú, tehát beszéd és írástudáshoz hasonló, elmaradhatatlan voltát.

A továbbiak folyamán sorra kerülnének a *szén, pasztell és akvarell* festőeszközeinek legmegfelelőbb kiválasztási és használati módjai.

Az *olajfestésnél* egységesen tehát jutányosabban menne a vászon, ecsetek és színek beszerzése, asztalos munka stb.

A nyomdatechnika szempontjából annyira gazdaságos (és újból divatba jött) *linóleum és fametszetek*, valamint a *rézkarcok* készítése, nyersanyag és vésők bevásárlása szintén közösen menne.

Végül képviselve volna a *féldombormű* és *szobrászat*, sőt esetleg *iparművészeti cikkek* is. (Ízléses gyerekjátékoktól kezdve, kézimunka, szőnyeg terveken át a díszes kézifestésű virágvázáig). Mint láttuk mindezeknél a *nyersanyag közös beszerzése és közös munka* volna az uralkodó vonás.

Természetesen senki számára se volna kötelező szak, ellenben mindenki hozzáértő kritikában részesülne; a szabadverseny pedig lendületet adna művészi alkotásához.

Az anyag közös beszerzésén kívül a képzőművészetek két másik gordiuszi csomója, a *modell* és a *kiállítás* is egységesen oldódna meg.

A modellkérdést nem tudom eléggé aláhúzni. Ez még a beérkezetteknél is kemény dió, hát még a kezdőknél. Tisztában kell lennünk avval, hogy anatómiai tudás nélkül meddő fog maradni még a legtehetségesebb grafikusunk, festőnk és szobrászunk minden próbálkozása is. Ezért az egyesületnek állandó férfi és női aktra lesz szüksége, kiknek a közös alapból való fizetése nem képvisel majd nehézséget.

A vezetőség rendszeresítené a rajztömbökkel és vásznakkal felszerelt *néprajzi és tanulmányi kirándulásokat*. Így a sokat hangsúlyozott népdal és népszokások gyűjtésével karöltve, festőies vonású népi motívumokat, népművészeti remekeket lehetne megmenteni a pusztulástól.

A társaság megerősödése esetén, egyes kiváló tehetségű, de szegény tagtársának lehetővé tenné a belföldi vagy külföldi képzőművészeti főiskolákban való továbbképzést.

Végül az ifjú képzőművészek nagyszabású kollektív kiállításokat rendeznének, melyek visszatükröznék az embert, a falut, a várost tehát egész itteni életünket.

Mint eddigi akarásainkat, úgy képzőművészetünk eme létfeltételét is mielőbb meg kell valósítanunk, ahogy talán Adyink mondaná:

„...Vagy ez az álunk valóra válik —

Vagy elveszünk mind egy szálig!”

Kovács Sz. Zoltán

A »Híd« a fiatalok lapja!